

Gazdaság

37/2015

A valós időben közölt makrogazdasági adatok tartalmának bizonytalansága

Katharina Glass – Ulrich Fritsche: Real-time information content of macroeconomic data and uncertainty. An application to the euro area *DEP (Socioeconomics) Discussion Papers. Macroeconomics and Finance Series*, 6/2014. Hamburg, October 29, 2014, Hamburg University, Department Wirtschaft und Politik. 26 p.

URL: http://www.wiso.uni-hamburg.de/repec/hepdoc/macppr_6_2014.pdf

A bruttó hazai termék (GDP) és összetevőinek adatait valós idejű tájékoztatásokban is közzéteszik, azonban előfordulhat későbbi elemzések összeállítása során, hogy a felülvizsgált mutatók eltérnek a korábban lekérdezett adataiktól. Az euróövezet makrogazdasági mutatóinak ebből eredő bizonytalansága különösen a szakpolitikák előreszámításában, hosszabb kitekintésű prognózaiban mutatkozhat, hiszen az adatgazdák időközben pontosabb, illetve korábban még nem ismert adatokkal újraszámolják a mutatósorozatokat. A bizonytalanság vizsgálatai az Eurostat honlapján az euróövezet 2001-től kiadott GDP-adataira vonatkoznak, mintegy 159 valós idejű időmetszettel, az 1991 és 2014 márciusa közötti időszakban.

A tájékoztatás eseményeiben a GDP revíziójára módszertani jegyzetek utalhatnak, mint a minőségbiztosítás részei. A változás kapcsolatban lehet a javított korábbi hibákkal, a kedvezőbb jel/zaj viszony leírásával, illetve az úgynevezett entrópia változásával. A vizsgálat felhasználta a valós idejű GDP-közlések bizonytalanságának mérésére a „meglepetés-indexet” (*Scotti's „surprise” index*), a gazdaságpolitika bizonytalan adataira utaló sajtóközlések indexeit (*news-based economic policy uncertainty index*), illetve a tőzsdei mutatók kilengéseinek indexeit (*stock market volatility index*). A vizsgálatok nyilvános (EPU és VSTOXX) adatforrásokból vették át az euróövezet említett népszerű indexeit. Megállapították, hogy a vizsgált GDP-mutatósorozatok bizonytalansága az utóbbi évtizedben növekvő tendenciájú a végleges hivatalos adatokhoz mérten. Az Egyesült Államok hivatalos közléseinek bizonytalanságaira is készültek ilyen trendvizsgálatok. Az összehasonlító

árakon mért GDP bizonytalansága kisebb, mint azon belül egyes összesített részmutatóké. A végleges mutatókkal összevetve növekvő jellegű a beruházások és a kormányzati szektor fogyasztásának valós idejű adatainak bizonytalansága. A mutatósorozat revíziójából eredő bizonytalanság elemzése az euróövezetben nem terjedtek ki az eltérések okaira, valamint hatásaira.

TÁRGYSZAVAK: statisztikai tájékoztatás, internetes kiadvány, makrogazdasági mutatósorozat, euróövezet, Európai Unió

NÁDUDVARI ZOLTÁN

38/2015

Az ajánlott adóreformok és a hatékonyság, egyenlőség ellentmondásainak kezelése

Guy Lejeune – Jörg W. Lüttge – Virginia Maestri: Towards tax reforms that reconcile efficiency and equity concerns

EU Employment and Social Situation. Quarterly. Quarterly Review. Supplement. Luxembourg, December 2014, Publications Office of the European Union. 33–46.

URL: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=13350&langId=en>

DOI: 10.2767/749746

A válság időszakában az EU legtöbb tagállamának adóreformja főként a költségvetés konszolidálására irányult. A következő években az új cél az lett, hogy az adózással ösztönözzék a gazdaság növekedését és a kedvezőbb foglalkoztatást. Fontos kérdés, hogy az adózási rendszer átalakítása milyen hatással lesz a társadalmi rétegek egyenlőtlenségeire, különösen a munkaerőpiacra, valamint a lakosság rendelkezésére álló jövedelemre. Az adózás közvetlenül hat a munkaerőköltségre, befolyásolja a szociális védelem rendelkezésére álló pénzalapokat, így a szegénységet, a jövedelmek eloszlását, az egyenlőtlenséget és a kirekesztést. Reformokkal alakítható az adózás szerkezete, amely hozzájárul a gazdaság növekedéséhez, segíti a munkahelyek bővítését. Elvethetők azok az adózási és nem regisztrált jövedelemszerzési formák, amelyek kevésbé ösztönöznek a munkavállalásra. A tények alapján elemezhető a különbség a nettó kereset és a munkaadók teljes munkaerőköltsége között, tekintettel arra, hogy a munkaadókat a nagyobb közterhek visszatartják a járulékokkal megdrágított munkahely léte-

sítésétől. A munkaerő kínálata pedig függ attól is, hogy a munkabér mekkora részét lehet társadalmi juttatásokkal helyettesíteni, illetve milyen kulcsokat írnak elő a személyi jövedelemadózásra.

A munkára kivetett közterhek, járulékok eltérő arányú fedezetet adnak az EU-tagállamokban a szociális védelem költségvetési előirányzataira, és azok részesedése csökkent, amikor romlott a foglalkoztatási ráta a válság hatására. A munkajövedelem egyéni szintje szerint vehető ki a bérjárulékok, erre is tekintettel az Európai Bizottság javaslatot tett a legkisebb nominális bérek járulékainak csökkentésére. Ilyen változtatásra a fogyasztási, a környezeti, illetve a jövedelemadók megnövelt bevételei adhatnának fedezetet.

A statisztikai adatsorok bemutatják a munkát terhelő közterhek és a fogyasztási adók százalékos kulcsait az EU huszonegy tagállamában, illetve az euróövezetben összesen a 2004–2012-es időszak éveiben. Elemzés készült (százalékpontban) az említett adónemek változásainak nemzeti mértékeire a 2008–2012-es időszakban. E kétféle adónem arányainak tervezett változásai a jövőben kedvezőtlenebb helyzetbe hozzák például a munkanélküli és a nyugdíjas fogyasztót, viszont erőteljes ösztönzés várható ettől a legkisebb munkajövedelműek alkalmazására.

Az adóreformok mellett meg kellene nehezíteni az adófizetés elkerülését, a jövedelem eltüntetését, ezzel részben ellensúlyozható a munkát terhelő járulékok ajánlott mérséklése. A járulékfizetés nélküli munka főként az úgynevezett árnyékgazdaság nem megfigyelt tevékenységeire jellemző, sok munkáltató ugyanis a teljes munkajövedelemnek csak egy részét jelenti be a hatóságnak. Az Eurobarometer 2007. és 2013. évi felmérései alapján becslés készült közvetett módszerekkel a nem bejelentett munkavégzésre.

A hatóság is figyelemmel kísér olyan foglalkozásokat, amelyekre leginkább jellemző a nem bejelentett munkavégzés, valamint az adót elkerülő bevétel. A modellezett értékmutatók becslése révén mérjük a költségvetés így kieső bevételeit, és a becslésekhez a villamosenergia-felhasználás adatai is felhasználhatók. A nemzeti számlák mutatóinak elszámolása is alkalmaz erre statisztikai becsléseket, a felmért mutatókat kiigazítják a nem megfigyelt gazdaság (*non-observed economy – NOE*) éves teljesítményeivel. Az árnyékgazdaság becsült béreinek, illetve fogyasztásának ismeretében levezethető az adókiesés minimális és maximális arányai a

GDP százalékában, ezek összevethetőek az EU-tagállamok éves egészségügyi, valamint oktatási kiadásával.

Az adóreform eredményes, ha elősegíti az adók elkerülésének mérséklését. A költségvetés adóbevételeinek ebből származó tekintélyes arányú többlete segíti az államháztartás konszolidálását, a munka közterheit is csökkenteni lehet, ugyanakkor többletforrás is keletkezhet a szociális védelem kiemelt feladataira. Készültek becslések az egyes EU-tagállamok informális gazdaságának jelenlegi méretére, azonban hivatalos nemzeti, illetve Eurostat-közlések ilyen arányokkal nem elérhetőek. A becslés számol az elkerült adókkal, itt előfordul nem bejelentett foglalkoztatás, nem megfizetett forgalmi adó, munkajövedelmek (egy részük) kivonása a személyi jövedelmek adózásából.

A szakirodalmi források közlik az ilyen adóelkerülési formák becsült nemzeti GDP-arányait, azokat összehasonlítják az államháztartás tényleges, valamint potenciális bevételeivel, a járulékok és az adók kategóriái szerint. Az úgynevezett árnyékgazdaságot érintő adóreform révén elérhető minimális és maximális bevételi többletek összehasonlíthatók az egyes EU-tagállamok összes egészségügyi, oktatási és szociális védelmi kiadásával.

TÁRGYSZAVAK: adóreform, adók elkerülése, bérjárulékok, hatékonyság, társadalmi egyenlőtlenség, Európai Unió

NÁDUDVARI ZOLTÁN

39/2015

Az ingatlanbuborék és a válságok: a házak árainak és hiteleinek szerepe tizenhat OECD-országban, 1975–2013

André K. Anundsen – Frank Hansen – Karsten Gerdrup – Kasper Kragh-Sørensen: *Bubbles and crises: The role of house prices and credit* Norges Bank Research. Working Paper, 2014. 14. sz. 46 p.

URL: http://static.norges-bank.no/pages/101680/Working_Paper_14_2014.pdf?v=11/24/201490641AM

Elkészítették az 1975 és 2013 közötti időszakra az OECD tizenhat tagállama negyedéves adatainak elemzését, és meghatározták a nemzetközi piacok sérülékenységének fontosabb elemeit. A nagy fellendülés időszakában a házak árai és a hitelezés hozzájárultak a „buborék” növekedéséhez. A több-

változós logit modell alapján nyomon követhető volt a pénzügyi válság valószínűségének növekedése. Az ökonometriai modell külön is meghatározta a háztartások, valamint a nem pénzügyi vállalatok ingatlan fedezetű hitelműveleteinek hatásait, igazolta a válsághoz vezető tényezők pozitív, szoros korrelációját. Az ingatlanpiac globális egyensúlytalansága, a házak értékeinek kilengése megnövelte a belföldi pénzügyi rendszerek törékenységét. A vizsgálat eredményeinek köszönhetően, amint növekszik a válság valószínűsége, korán jelezhetők az ilyen eredetű piaci zavarok.

TÁRGYSZAVAK: pénzügyi egyensúly, ingatlanpiac, hitelezés, OECD-tagállamok

NÁDUDVARI ZOLTÁN

40/2015

Árnyékgazdaság és az adó elkerülése az Európai Unióban

Friedrich Schneider – Konrad Raczkowski – Bogdan Mróz: Shadow economy and tax evasion in the EU *Journal of Money Laundering Control*, 2014. 1. sz. 34–51.

URL: <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/JournalofMoneyLaunderingControl.pdf>

DOI: <http://dx.doi.org/10.1108/JMLC-09-2014-0027>

Az Európa harmincegy országának¹ úgynevezett árnyékgazdaságára kiterjedő vizsgálat az EU huszonnyolc tagállamának 2003–2013. évi hivatalos GDP-je arányában a nem megfigyelt gazdasági tevékenységek súlyára ad becslést. A nemzeti költségvetéseknek az adóelkerülés miatt kieső bevételeit további mutatók mérik. Az EU tagállamaiban a 2014. évi GDP átlagosan mintegy 18,6%-a (2003-ban még 22,5%-a) volt az árnyékgazdaság részese. A vizsgálat megállapította a fontosabb hajtóerőket is, ilyen például a munkanélküliség és az önálló egyéni vállalkozása, a viszonylag gyenge adómorál, a közvetett adók és az önfoglalkoztatók közterheinek (legalábbis azok egy részének) elkerülése. Az egyes tagállamokban ezek a hajtóerők eltérő mértékűek és időben változóak.

A MIMIC- (*multiple indicators, multiple causes*) módszerrel végzett elemzés nem vonatkozik a bün-

tetéssel fenyegetett illegális gazdasági tevékenységekre – a cél itt a nem megfigyelt gazdaság nemzeti arányainak statisztikai becslése, ám azok abszolút kiterjedését nem vizsgálják. Az alkalmazott modellszámítás eredményei mind uniós, mind nemzeti szinten felhasználhatók olyan szervezési, jogi intézkedésekre, amelyekkel várhatóan mérsékelni lehet az árnyékgazdaság miatti hátrányokat.

TÁRGYSZAVAK: adók elkerülése, nem megfigyelt gazdaság, statisztikai becslés, Európa

NÁDUDVARI ZOLTÁN

41/2015

A tőkésített jövedelmek adóadatai, a vagyoni egyenlőtlenségek alakulása 2013-tól az USA-ban

Emmanuel Saez – Gabriel Zucman: Wealth Inequality in the United States since 1913: Evidence from capitalized income tax data

NBER Working Paper, 20625. sz. 65 p.

URL: <http://www.nber.org/papers/w20625.pdf>

A jövedelem, valamint a háztartások által birtokolt vagyon 2013-ig visszatekintő adatsorait az Egyesült Államokban több hivatalos statisztikai forrással kombinálják. A mikrodatok összekapcsolásához felhasználható a pénzügyi adatbázis (Survey of Consumer Finance), a személyi jövedelmek és az alapítványok adózási adata. A vizsgálat kiterjed olyan vagyontárgyakra is, amelyek jövedelmeit nem adóztatják az Egyesült Államokban.

A vagyon koncentrációjának mintegy száz évét átfogó adatsora U alakú grafikonnal szemléltethető: az 1913-tól 1929-ig terjedő időszak viszonylag nagy egyenlőtlenségei 1929 és 1978 között mérséklődtek, majd a nyolcvanas évektől a koncentráció mértéke nőtt. Az Egyesült Államok vagyoni egyenlőtlenségére jellemző például, hogy a lakosság 0,1%-a az ország vagyonából 1979-ben 7%-kal, 2012-ben 22%-kal részesedett, és az utóbbi arány csaknem megfelel az 1929-es aránynak. A háztartásokból a vagyon értékének alsó sávjába tartozó 90% a nyolcvanas évek közepéig növelte a részesedését, ezután a vagyonuk aránya állandóan csökkent, az egyenlőtlenség tehát nőtt. E folyamat lényeges tényezője, hogy a háztartások igen kis része jut kiemelkedően nagy jövedelemhez, illetve hogy megtakarításaik egyenlőtlensége is nőtt. Az Egyesült Államok vagyoni rangsorában jelenleg vezető sze-

¹ A becslések az EU huszonnyolc tagállamára, továbbá a norvég, a svájci és a török árnyékgazdaságra vonatkoznak.

mélyek átlagéletkora alacsonyabb, mint a hatvanas években. A rangsort vezető vagyonosok az utóbbi öt évtizedben erőteljesen növelték a részesedésüket a munkajövedelmekben is.

TÁRGYSZAVAK: vagyonstatisztika, jövedelemadó, háztartás megtakarítása, Amerikai Egyesült Államok

NÁDUDVARI ZOLTÁN

42/2015

Összefüggés a németországi munkaügyi és külkereskedelmi statisztikai adatok három évtizedes idősorai alapján

Sascha O. Becker – Marc-Andreas Muendler: Trade and tasks. An exploration over three decades in Germany

NBER Working Paper, 20739. sz. 89 p.

URL: www.nber.org/papers/w20739.pdf

DOI: [10.3386/w20739](https://doi.org/10.3386/w20739)

A németországi reprezentatív munkaügyi statisztika hosszú időszora alapján elemezték a termékek és szolgáltatások kétoldalú külkereskedelmi fogalmának kapcsolatait a termelő ágazatok belföldi munkahelyi feladatainak színvonalával. Az 1979 és 2006 közötti időszakra vonatkozó German Qualification and Career Survey felhasználásával longitudinálisan egységes adatsorok érhetők el a németországi munkahelyekre vonatkozóan.

Az elemzésből több dolog is kiderül. A német import viszonylag nagy része félkész termék, termelő szolgáltatás. A nyolcvanas évek Németországában megnőtt a jelentősége a külföldi beszállítás, illetve bér munka termelésben történő felhasználásának. A folyamat belföldi, szakosodott munkahelyek, illetve magasabb felkészültségi követelmények kialakulásához vezetett. Az utóbbi évtizedekben leggyorsabban olyan tevékenységek, illetve munkahelyek termékei nőttek Németország importjában, amelyek külföldi beszállítással nehézség nélkül és gazdaságosabban beszerezhetők. A bemutatott elemzés eredményei hasznosíthatók az ország munkaügyi szakpolitikájában, elsősorban a nemzetközi szinten versenyképes szakmastruktúra erősítésére. Előkészíthető a szigorú munkaügyi szabályozás felülvizsgálata olyan ágazatok munkahelyein, amelyek olcsóbb külföldi beszállításokkal hatékonyabban működtethetők.

TÁRGYSZAVAK: munkaügyi adatgyűjtés, képzettség longitudinális adatsora, nemzetközi áruforgalom, Németország

NÁDUDVARI ZOLTÁN

43/2015

Módszertani áttekintés a munkafeltételek európai statisztikai felvételeinek nemzeti programjairól

Jorge Cabrita – Darina Psycheva: National working conditions surveys in Europe: a compilation Luxembourg, 2014, Publications Office of the European Union, 92 p.

URL: http://eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1431en.pdf

DOI: [10.2806/7345](https://doi.org/10.2806/7345)

A jelenlegi, 2013. évi nemzetközi vizsgálat előzménye az Eurofound¹ 2006. évi kérdőíves felmérése (European Working Conditions Survey – EWCS) a munkafeltételek nemzeti és nemzetközi összehasonlító adatgyűjtési programjairól. Közel húsz éve végeznek ilyen összehasonlító elemzéseket. Az Eurofound összefoglaló jelentése az EU tizenöt tagállamának statisztikai és egyéb munkaügyi információit tekinti át. A következők a munkafeltételek elérhető nemzeti adatállományait angol nyelven azonosítják.

- Ausztria: Work Climate Index; a 2010. évi mikrocenzus modulja (Reconciliation of work and family); a 2007. évi mikrocenzus modulja: munkaegészségügy, munkahelyi balesetek (Occupational accidents and work-related health problems).
- Belgium: Külön alminta a 2010. évi adatokkal (European Working Conditions Survey 2010).
- Bulgária: Work Climate Index; nemzeti munkaügyi adatgyűjtések (Working Conditions Survey).
- Cseh Köztársaság: nemzeti adatgyűjtések (Quality of working life; Value of health; Our society 2008).
- Dánia: nemzeti adatgyűjtések (Danish Work Environment Cohort Study – DWECS; Working Environment and Health in Denmark 2012–2020 – WEHD)

¹ Az intézmény megnevezése: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért), honlapja: <http://www.eurofound.europa.eu/>.

- Észtország: nemzeti adatgyűjtések (Working Life Survey; Employment Contract Act Survey).
- Finnország: nemzeti adatgyűjtések (Quality of Work Life Survey; Working Life Barometer – WLB; National Finnish Work and Health Survey; MEADOW).
- Franciaország: nemzeti adatgyűjtések (Working conditions surveys; Medical Monitoring Survey of Professional Risks)
- Németország: Employee Survey; társadalmi-gazdasági panelfelvétel (German Socioeconomic Panel Study – SOEP), a munkafeltételek hatósági adatgyűjtése (Bundesinstitut für Berufsbildung – BIBB), Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin – BAuA)
- Görögország: A 2010. évi mikrocenzus modulja (Reconciliation between Work and Family Life) a 2011. évi felvétel modulja (Survey on Employment of Disabled People)
- Olaszország: Quality of Work Survey; Survey of changes in work; (PLUS – Participation, labour, unemployment survey).
- Szlovákia: Information System on Working Conditions – ISWC.
- Spanyolország: nemzeti adatgyűjtések (Survey on Working Conditions); National Survey on Quality of Life in the Workplace.
- Svédország: The work environment; Work-related disorders.
- Egyesült Királyság: Skills and Employment Survey; Workplace Employment Relations Survey – WERS.

A megismételt nemzetközi kérdőíves adatgyűjtések egyik célja, hogy felmérjék a munkafeltételek egyes időszakokban végzett és legújabb nemzeti adatgyűjtéseit. Az Eurofound a kapott információkat rendszerezve állítja össze, különösen a nemzeti módszertanokra, a minőségbiztosításra, a terepmunkára, a publikált megállapításokra vonatkozóan. Az Eurofound adatbázisa a munkafeltételek gyakorlati nemzetközi információforrása a kutatók, a szakpolitikával foglalkozó és más szakemberek számára.

Az Eurofound többévente ismételt felmérése csak az országos hatókörű adatfelvételekre vonatkozik, amelyek eredményei teljesen, vagy nagyobb részben a nemzeti munkafeltételeket mutatják be. Ide tartozik a munkahelyek biztonsága, szervezése,

minősége, egészségügyi kockázata, az életvitel és a munkavégzés egyensúlya (work–life balance).

Az Eurofound felmérésének alapvető kérdései a következők:

- Az adatgyűjtés eredeti megnevezése (nemzeti nyelven), az adatgazda intézmény és irányító szektora (kormányzat, magánkutató, közintézmény és magánintézmény együttműködése);
- Időadatok: a közlés napja, a következő kiadás tervezett ideje
- Az adatgyűjtés területi, ágazati vonatkozási köre
- Az adatgyűjtés keretsokasága, mintája (jellemzőik, méretük), a mintavétel módszere
- Minőségbiztosítási eljárások, azok helye és módszere a statisztikai eljárások során, a megkérdezések és adatgyűjtések módszere, az interjú időtartama stb.
- A nemzeti adatgyűjtés kérdései, azok témakörei, a kérdőív típusa, terjedelme, a kérdések száma, internetes (megvalósított) kapcsolatok
- A hivatalos internetes portál címe, a koordinálásra, kapcsolatra kijelöltek
- Az adatgyűjtés pénzügyi fedezetét adó testület, intézmény
- Az adatgyűjtés referenciái, például hivatalos kiadvány, jelentés az eredményekkel, módszerrel, minőségbiztosítással stb.

TÁRGYSZAVAK: munkaügyi statisztika, munkafeltételek felvételei, Európai Unió

NÁDUDVARI ZOLTÁN

44/2015

Az ipar munkaerő-költségeinek nemzetközi összehasonlítása

Christoph Schröder: Industrielle Arbeitskosten im internationalen Vergleich

IW Trend, 2014. 4. sz. 21 p.

URL: <http://www.iwkoeln.de/studien/iw-trends/beitrag/christoph-schroeder-industrial-labour-costs-an-international-comparison-200558>

2013-ban a feldolgozóipar egységköltsége a munkavállalók egyórányi munkájára számítva eltérő volt a nyugatnémet (38,70 EUR) és a keletnémet (23,93 EUR) tartományokban. A két országrész közül a korábbi szövetségi tartományokban 38%-kal nagyobb a munkaerő egységköltsége. Az IW (Instituts der

deutschen Wirtschaft, Köln) nemzetközi összehasonlítása negyvennégy ország egységkötségeinek rangsorát tartalmazza, ahol a német feldolgozóipar a hatodik helyen áll. E rangsor fejlett iparú államaira számított átlagos egységkötségnél mintegy 25%-kal nagyobb a németországi munkaerő egységkötsége.

A statisztikai adatsorok alapján elemezték az egységkötségek változásának ütemét is. A kilencvenes években gyorsabb volt a növekedés, mint a 2000 és 2013 közötti időszakban elért, átlagosan évi 2%, bár az utóbbi három évben az átlagost meghaladta a bérnövekedés üteme. Az EU-tagállamok összehasonlított bérdinamikája szerint a görögországi munkaerő egységkötsége az utóbbi három évben csökkent, főként a költségtakarékosági intézkedések következtében.

TÁRGYSZAVAK: munkaerőköltség, bérszínvonal, nemzetközi összehasonlítás, Európa

NÁDUDVARI ZOLTÁN

45/2015

A munkaadók és munkavállalók összekapcsolt adatai a németországi, külföldi irányítású vállalatok foglalkoztatottjaira

Verena Dill – Uwe Jirjahn: Foreign owners and perceived job insecurity in Germany. Evidence from Linked Employer–Employee Data

Research Papers in Economics, 9/14. sz. Trier, 2014, Universität Trier. 30 p.

URL: https://www.uni-trier.de/fileadmin/fb4/prof/VWL/EWF/Research_Papers/2014-09.pdf

Azzal, hogy a németországi munkaadók és munkavállalók hivatalos mikroadatait összekapcsolták, elemezhetővé vált a vállalatokat irányító belföldi és külföldi tulajdonosok hatása a munkahelyek bizonytalanságára nézve. Az elemzés alapján igazolták a külföldi irányítás és az állások bizonytalanabb volta közötti kapcsolatot. A hatásvizsgálatok részeként becslés készült arra is, hogy a kétféle vállalatirányítás szerint hogyan alakulnak a dolgozók belépése és kilépése (a fluktuáció) közötti arányok. A külföldi leányvállalatok munkavállalói nagyobb arányban cserélődtek, illetve a foglalkoztatottjaik száma lassabban nőtt, mint a belföldi irányítású vállalatok körében. A munkáltatók szemszögéből vizsgálták a vállalatvezetők nyereségérdekeltségét is. A kétféle irányítású németországi vállalatok munkahelyi bizonytalansága közötti különbségre hatással van a vezetők részesedése a vál-

alat profitjából. Rendszerint kisebb a munkahely megtartásának bizonytalansága a külföldi irányítású és erőteljesebb innovációra képes vállalatok körében, mint a kevésbé innovatív munkaadók esetén.

TÁRGYSZAVAK: munkaadók és munkavállalók mikroadatai, állások bizonytalansága, külföldi irányítású munkahely, Németország

NÁDUDVARI ZOLTÁN

46/2015

A német, a kanadai és az amerikai munkanélküliség alakulása a globális válság hatására

Florian Hoffmann – Thomas Lemieux: Unemployment in the Great Recession: a comparison of Germany, Canada and the United States

NBER Working Paper, 20694. sz. 51 p.

URL: www.nber.org/papers/w20694.pdf

A globális válság 2008-ban és 2009-ben hatással volt a munkaerőpiacokra is, országonként más-ként változott a korábbi foglalkoztatási helyzet. Nemzetközi összehasonlítás készült a munkanélküliségi ráta megváltozására, kiemelten Németország, Kanada és az Egyesült Államok adataival. A válság hatására a németországi munkanélküliség nem nőtt számottevően. Kanadában mérsékelten, az Egyesült Államokban viszonylag nagymértékben nőtt a számarányuk. Az elemzés a válságot követő évekre is összehasonlítja az OECD-országok munkaerőpiacainak fontosabb mutatóit. A közelmúltban fellendülés indult, azonban ez nem csökkentette a munkanélküliséget az Egyesült Államokban a válság előtti szintre. A németországi és a kanadai munkanélküliségi ráták a 2007. évi közelébe csökkentek. Az Egyesült Államokban az építőipari munkanélküliség a látványos romlás fő oka. Az utóbbi években nem érték el a válság előtti nagy fellendülés időszakának munkaerő-keresletét például a házépítés terén. Fontos és kézenfekvő ok a nagyobb munkanélküliségre, hogy a válság éveiben a GDP zuhan. Ez a teljesítménycsökkenés viszonylag nagyobb volt az Egyesült Államokban a 2008 és 2012 közötti időszakban, mint a másik két országban. Itt az úgynevezett Okun-összefüggés érvényesült: a kibocsátás visszaesésére reagáló vállalat kevesebb munkást foglalkoztathat, a válság időszakában

nem vesz fel újabbakat, illetve a meglévő állományt kénytelen csökkenteni.

TÁRGYSZAVAK: globális válság, munkanélküliség, Amerikai Egyesült Államok, Kanada, Németország

NÁDUDVARI ZOLTÁN

47/2015

Miért merevebbek a bérek recesszió idején, mint a fellendülés időszakában?

Izumi Yokoyama: Why do wages become more rigid during a recession than during a boom?

IZA Journal of Labor Economics, 2014. 6. sz. 23 p.

URL: <http://www.izajole.com/content/pdf/2193-8997-3-6.pdf>

DOI: 10.1186/2193-8997-3-6

Japánban 2004-ben a Keio Egyetem kezdte meg a munkaügyi panel éves háztartási adatgyűjtését (Keio Household Panel Survey – KHPS). A véletlen kiválasztású minta adataival az előző évek januári munkabéreit mérték fel, az ország csaknem minden termelő ágazatában és földrajzi térségében. A panel reprezentatív mintája mintegy négyezer háztartást, hétezer személyt tartalmaz korcsoportok és nemek szerinti rétegekkel. A panel demográfiai változói például a képzettség, a munkaerő-piaci státusz, az egészség, a családi helyzet, de megfigyelik a minta jövedelmét és kiadásait is. A japán panelvizsgálat eredményei alkalmasak nemzetközi összehasonlításra is, ilyen felvételek például a Panel Study of Income Dynamics (PSID) és az European Community Household Panel (ECHP) felmérés.

Elemezték a rugalmasságot (merevséget) a panelbe tartozók teljesítménye és munkajövedelmeik változása között. A válság éveiben visszaeső teljesítmény alig csökkentette az alapbéreket a mintában. A válság hatására csökkent a vállalatok kibocsátása, a dolgozók elszámolt munkateljesítménye, azonban a keresetek bizonyos része a létfenntartás elismert kiadásaihoz igazodik, ami többnyire megtertartható volt ebben az időszakban is. A foglalkoztatottak bérszintje viszonylag merev maradt a válság időszakában, majd viszonylag rugalmas a fellendülés időszakában. Ennek egyik oka, hogy a munkabérben a teljesítmény növelésére ösztönző, eseti keresetelemek is vannak. A munkabérek rugalmas, illetve merev viselkedése összefügg a foglalkoztatottak (országos, ágazati, illetve helyi) érdekképviselésével. A szakszervezet szerepe a béralkukban

más összehasonlított országokban erőteljesebb, mint Japánban.

TÁRGYSZAVAK: bérek rugalmassága, gazdasági visszaesés, gazdasági fellendülés, panelvizsgálat, Japán

NÁDUDVARI ZOLTÁN

48/2015

A válság európai útkeresésének elemzése a vállalatdemográfia adataival

Special feature: business demography in the EU

Monthly Update on Industrial Policy Indicators and Analysis, 2014. 4. sz. 6–11.

URL: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/5499/attachments/1/translations/en/renditions/native>

A vállalkozás élettartama, túlélési esélye részben a nagyságtól is függ: a gazdasági válság a kis- és közepes méretűeket (a kkv-kat)¹ sújtotta legerősebben a legtöbb országban. Sokkal több kkv szűnt meg a spanyol és az olasz gazdaságban, mint az ennél kisebb mikrovállalat, illetve a 250 fős és annál nagyobb nagyvállalat.

A 2008 és 2011 közötti időszak átlagában a feldolgozóipar összes működő vállalatának cserélődési aránya (az újonnan alapítottak arányából levonva a felszámoltakét) a francia és a német gazdaságban (1,6%, illetve 0,7%) pozitív, tehát nőtt a vállalatok száma. Ez az arány negatív volt a 2008 és 2011 közötti időszakban a spanyol (-2,1%), a brit (-3,1%) és a portugál (6,1%) gazdaságban, ahol a válság éveiben több vállalat szűnt meg, mint ahány újonnan alakult. Ehhez igazodnak a legalább öt éve működő feldolgozóipari vállalatok 2011-ben mért számarányai is: itt a francia (59,6%) túlélési ráta a legnagyobb, az olasz (50,6%) és a spanyol (47,4%) ráta jobb, mint például a brit (45,4%) vagy a német (43,2%).

A nagyvállalatok körében kisebb a függés a bankhitelektől, és a válság idején zuhanó belföldi kereslet helyett növelni tudták a kivitelt. Ahol a kkv-részesedés viszonylag nagy a foglalkoztatásban, illetve az ország és ágazatai hozzáadott értékben mért teljesítményében, ott kedvezőtlen hatású a nemzetgazdaság egészére is, ha a kisebb vállalatok

¹ A kkv-k (*small and medium sized enterprises – SME*) nagyságkategóriáinak küszöbszintjei 10–49 fős a kisvállalat, 50–249 fős a közepes vállalat. Külön kategória a legfeljebb 9 fős mikrovállalat, valamint a 250 fős és nagyobb nagyvállalat.

legtöbbjének romlanak a pénzügyi feltételei, csökken a rendelésük.

Az Eurostat 2011. tárgyévi létszámadatai szerint a feldolgozóipar foglalkoztatási arányai a következők: mikrovállalat 14%, kisvállalat 20%, közepes vállalat 25%, így a 250 fős és nagyobb vállalatokra jut a létszám mintegy 41%-a. Az említett négy kategória részesedése a 2011. évi hozzáadott értékben 7%, 15%, 23% illetve 55%, és ez a nagyobb egységek termelékenységére utal.

A vállalatok alapítására, megszűnésére összeállított nemzeti (ezen belül ágazati) adatsorok összehasonlítása alapján megállapítható, hogy a túlélési ráta olyan esetben nagyobb, ahol nagyobbak a tevékenység megszüntetésének költségei, és kisebb a túlélési ráta, ahol a vállalat megszüntetése olcsóbb, egyszerűbb. Minél nagyobb a vállalati csőd miatti költség, annál nagyobb a valószínűsége, hogy a korábban alapított vállalat hosszabb ideig marad a rendszerben. A túlélést választhatják akkor is, ha működésük veszteségessé vált, és nem maradt fejlődési kilátás sem. A megszűnés kis költséggel jár például a német gazdaságban, ahol alacsony a feldolgozóipari vállalatok túlélési rátája, viszont stabil maradt a vállalatok száma. Ebben valószínűleg a kedvező pénzügyi környezet is szerepet kap, megkönnyíti új vállalatok belépését.

A kkv-k fejlődését, túlélését sok vizsgált országban az is korlátozta, hogy a vállalat nehezen szerezhethet külső pénzforrást, és nagyok a költségek az elérhető kölcsönök költségeiben. A kisebb vállalatok akár könnyebben is felvehetnek kölcsönt például Németországban, mint a nagyobbak, az olasz, a spanyol és a francia kkv-k azonban sokkal nehezebben szerezhethetnek külső pénzforrást.

A viszonylag olcsóbb, jobb pénzügyi forrás mellett fontos fejlődési feltétel a kedvező értékesítési lehetőség is. A bevétel növekedése elősegíti, hogy a kkv-k jövedelmezőbben működjenek, a nyereségét újból befektesse anélkül, hogy külső tőkét venne igénybe. A német vállalatok fő nehézsége például nem a külső finanszírozás, hanem a munkaerőköltség, valamint a vevők elérése. A vállalatok, és különösen a kkv-k nemzeti szabályozásának javítása révén megkönnyíthető a tőkeforrások elérése, bekapcsolásuk a nemzetközi termelési folyamatokba. A belföldi kereslet élénkítése is kedvező hatású a vállalatok túlélésére.

TÁRGYSZAVAK: vállalatok demográfiája, gazdasági válság, kis- és középvállalkozások, nemzetközi összehasonlítás, Európai Unió

NÁDUDVARI ZOLTÁN

49/2015

Az euróövezet kis- és közepes vállalatainak finanszírozási esélyei, akadályai

Bahar Öztürk – Mico Mrkaic: SMEs' access to finance in the Euro Area. What helps or hampers?

International Monetary Fund Working Papers, 2014. 78. sz. 30 p.

URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2014/wp1478.pdf>

Az euróövezetben a válság éveiben több ezer kis- és közepes vállalatot (kkv-t) elemeztek, hogy milyen feltételekkel jutott külső pénzügyi forrásokhoz. Olyan statisztikai mutatók összefüggéseit vizsgálták, mint az adósság aránya az adós eszközeinek értékéhez képest (*debt-to-asset ratios*), a bankköltségek alakulása, a támogatások szerepe a kölcsönfelvételben stb. A 2009-ben indult adatgyűjtés a mikro-, a kis- és a közepes vállalatok pénzügyi helyzetét méri fel. Összesen nyolc alkalommal végeztek hasonló nemzetközi felmérést. Az adatszolgáltatók közlik például a vállalat életkorát, a székhely országát, a pénzügyi önállóságot, a tulajdonosi szerkezetet, a főtevékenység gazdasági ágazatát. A legutóbbi adatgyűjtés a 2012 októbertől és 2013 márciusa közötti időszakra vonatkozott.

Az Európai Központi Bank (EKB) két évente végez adatgyűjtést az euróövezetben lévő nagyobb országok pénzügyi mutatóinak összeállításához, hat kisebb ország (Ciprus, Észtország, Luxemburg, Málta, Szlovákia és Szlovénia) nélkül, amelyek együttes részesedése a térség GDP-értékéből csak 2%, és az euróövezetben a foglalkoztatottak kevesebb mint 3%-át képviselik.

A modellvizsgálatok függő változója a „bankhitel elérése” (*bank access*), amelyre három válasz adható. A lehetséges válaszok: „az utóbbi hat hónapban a bankkölcsönei növekedtek („3”), változatlanok maradtak („2”), csökkentek („1” a válasz kódja).

TÁRGYSZAVAK: kis- és középvállalkozások, pénzügyi helyzet, adósságint, euróövezet

NÁDUDVARI ZOLTÁN

50/2015

Az egyéni vállalkozások bevételei a norvég vállalatok és személyek összekapcsolt adataiban, 2002–2011

Mirjam van Praag – Arvid Raknerud: The entrepreneurial earnings puzzle. Evidence from matched person-firm data

Discussion Papers, November 2014, 789. sz. Statistics Norway, Research Department. 32 p.

URL: http://www.ssb.no/en/forskning/discussion-papers/_attachment/204314?_ts=1497a9dbfd8

A Norvégiában 2002 és 2011 között alapított gazdasági egységeket az önálló egyéni vállalkozások viselkedésének, döntéseinek statisztikai vizsgálatával elemezték. Az eredmények azt mutatják, hogy az egyéni vállalkozások tulajdonosainak egy része rendelkezhetne alternatív munkajövedelemmel is, és van olyan helyzet is, amelyben nincs reális lehetőség ilyen keresetre (például a kényszervállalkozásokban). Az adatgyűjtés kiterjedt a gazdasági egységek megszerzett jövedelmeire, tulajdonosi részesedésére.

A számítások eredménye, hogy az átlagos megtérülés szignifikánsan negatív az időszakban indított önfoglalkoztatók körében. A felmért vállalkozások egy része bejegyzett induló cég (*incorporated firms*), amelyek tőkemegtérülése szignifikánsan pozitív, feltéve hogy befektetésük legalább megközelíti a törzstőke minimális értékét, azonban átlagos jövedelmezőségi szintjük alacsony. Az átlagost 10%-kal meghaladó jövedelmezőségi szinttel működnek olyan bejegyzett vállalkozások, amelyek befektetése induláskor legalább kétszerese a minimális tőkekövetelménynek. Mások a jövedelmezőség mutatói az induló önfoglalkoztatók, önálló egyéni vállalkozások (*sole proprietors*) körében.

A teljes kereten belül elhatárolták egymástól a munkaügyi, az adózási és a vállalkozás-statisztikai adatok alapján az önfoglalkoztatókat és a bejegyzett cégek tulajdonosait (az utóbbiakra bejegyezték a tulajdoni részesedéseiket). Az elemzés átvette a statisztikai regiszterekből az egyes üzleti évek bevételi, valamint foglalkoztatási adatait az egyes vállalkozások és azok eljáratai szerint.

Megállapították az egyes évek adózás előtti vállalkozási nyereségét a vállalkozások reprezentatív mintájára. Az elemzés megkülönbözteti az önfoglalkoztató vállalkozót, a bejegyzett cégekben alkalmazásban állókat, a dolgozó tulajdonost, valamint a

munkanélkülieket. Az adattáblák figyelembe veszik a jövedelmeket, egyrészt a munkavállalók bérét, másrészt az önfoglalkoztatók munkajövedelmét, továbbá a jövedelem transzferjeit, például a vállalat tulajdonosának keresetét, egyéni részesedését a működési eredményből. A norvégiai egyéni vállalkozások közül kiemelten vizsgálták azokat, amelyek tulajdonosai korábban teljes munkaidős munkavállalók voltak más (bejegyzett) vállalkozás alkalmazásában.

Több rétege van a vizsgálat mintájának: az önfoglalkoztató, nem bejegyzett egyéni vállalkozás, illetve a „nagyobb” és a „kisebb” bejegyzett induló cég. Ezzel a csoportosítással megvizsgálható, hogyan alakul az induló norvégiai vállalkozások jövedelmezősége az egyes kategóriákban, és elemezhető a befektetett tőke megtérülésének forrása is. A nagyobb vállalkozások tulajdonosi jövedelme vonzó, azonban az önfoglalkoztatók ilyen kiegészítő jövedelmet másoktól nem kaphatnak.

A norvégiai minta elemeire elszámolt jövedelmek eltérő bizonytalanságúak, mert a mikrovállalat (bejegyzés hiányában) nem állít össze bevételeiről, ráfordításairól részletes elszámolást, nincs megfelelő számviteli módszere. Érdekében áll olyan félrevezető jelentést küldeni, amely az adóterheit mérsékli. Az önfoglalkoztató egyéni vállalkozások vesztesége ezért is kérdéses. Egyes kutatók úgy készítenek becslést, hogy felméri, a személy mekkora bérre, keresetre számíthatna, ha alkalmazásba állna. Ilyen használdozatot a munkaerőpiac felmért bérei alapján könnyebb bevonnai a statisztikai számításokba, feltéve, hogy a személy az induló vállalkozása helyett alkalmazottként szerezhet munkajövedelmet.

Lényeges vizsgálati szempont, hogy a férfiak és a nők viszonylag magas foglalkoztatási rátája miként alakítja a kényszervállalkozások arányát Norvégiában, és milyen hatású a bejegyzett vállalkozások nemzeti aránya a mintasokaság átlagos jövedelmére. A magas munkanélküliségi rátájú országokban nagyobb arányban alapítanak önfoglalkoztató egyéni vállalkozást, mint Norvégiában. Ilyen összetétel esetén várhatóan kedvezőtlenebbek a tőke megtérülési viszonyai is, a kényszervállalkozások sok esetben ráfizetéses működése következtében.

TÁRGYSZAVAK: egyéni vállalkozás, mikroadatok, foglalkoztatottság nemek szerint, jövedelemtranszfer, tőkemegtérülés, Norvégia

51/2015

A globális vállalatcsoportok és a nemzetközi technológiatranszfer

William J. Zeile: Multinational enterprises and international technology transfer

Bureau of Economic Analysis, September 2014. 8 p.

URL: http://www.bea.gov/scb/pdf/2014/09%20September/0914_multinational_enterprises_and_technology_transfer.pdf

Az Egyesült Államok hivatalos gazdasági elemzései felhasználják a BEA (U. S. Bureau of Economic Analysis) mikroadatait, amelyek külföldi érdekségek adatgyűjtéséből származnak (surveys of international direct investment), és statisztikai célokra felhasználhatók. A mikroadatokat alkalmazó kutatók az Egyesült Államok külföldi közvetlen befektetéseinek fontosabb gazdasági folyamatait elemezték. A négy közzétett esettanulmány vállalati szinten értékeli a nemzetközi technológiai diffúzió és a termelési láncok lényeges változásait. Ezek szervesen összefüggnek a szellemi tulajdon jog védelmében végrehajtott reformokkal. Egy további elemzés a nemzetközi termelési láncok kapcsán értékeli az egyesült államokbeli székhelyű globális vállalatcsoportok körében az ismeretek terjedésének elsődlegesen érvényesülő földrajzi irányait, illetve a térbeli korlátok előfordulását és okait. A bemutatott hatodik tanulmány elemzi a globális csoportok innovációiban kialakult, több országra kiterjedő együttműködés feltételeit, hatásait.

A multinacionális vállalatcsoportok részesedése több mint 75% az Egyesült Államok vállalati kutatás-fejlesztési (K+F) ráfordításának 2010. évi összes értékében. A más országokban is hasznosított új technológiáikat az jellemzi, hogy viszonylag gyenge a szellemi tulajdon védelme egyes fogadó országokban. A csoportok élenjáró technológiáinak átadására hatással van, hogy mennyire megoldott az új ismeretek nemzetközi kommunikációja. A multinacionális csoport több külföldi telephelyén végezhető kutatás, műszaki fejlesztés, ami növeli az innováció vállalati költségét a részeredményeik integrálása során, a piacépes új termék, szolgáltatás létrehozásában.

TÁRGYSZAVAK: nemzetközi technológiai transzfer, multinacionális vállalat, globális termelési lánc, Amerikai Egyesült Államok

NÁDUDVARI ZOLTÁN

52/2015

Négy statisztikai mutató az Amerikai Egyesült Államok feldolgozóiparának erősségére

Theodore H. Moran – Lindsay Oldenski: The US manufacturing base. Four signs of strength

Policy Brief of Peterson Institute for International Economics, June 2014. Pb14–18. sz. 12 p.

URL: <http://www.iie.com/publications/pb/pb14-18.pdf>

Az Egyesült Államok feldolgozóiparában sok munkahely megszűnt, és különösen a válság éveiben csökkent a létszám. 1960-ban a nem mezőgazdasági ágazatok összes foglalkoztatottjának 28,4%-át az Egyesült Államok feldolgozóipari vállalatai alkalmazták, arányuk 8,8%-ra zuhant 2013-ban. A hivatalos statisztikai adatok szerint a feldolgozóipari munkahelyek száma a 2000. évihez mérten csaknem 30%-kal csökkent, azonban ágazatainak együttes termelékenysége nemzetközi összehasonlításban is versenyképes. Elemzések mutatják be a termelékenység alakulását az Egyesült Államok feldolgozóiparának alágai szerinti bontásokkal, és az indikátorokat összehasonlítják más országokéval is. Kiemelt figyelmet kap a Kínával folytatott verseny és annak hatása az elektronikai és más feldolgozóipari ágazatok innovációira.

Az Egyesült Államok feldolgozóipara fellendülésének, erősségének több jele van, például nő a kibocsátása, és az Egyesült Államok gazdaságának más ágaival összevetve nagyobb a nemzetközi versenyképessége. Erősödnek az amerikai székhelyű multinacionális feldolgozóipari csoportok pozíciói más országokban is, ennek egyik hajtóereje, hogy a termelékenységüket rendszerint gyorsabban növelik, mint a fogadó országok termelői.

TÁRGYSZAVAK: feldolgozóipar, makrogazdasági jelzőszámok, termelékenységi szint, Amerikai Egyesült Államok

NÁDUDVARI ZOLTÁN

53/2015

Az emberi potenciál ökológiai komponense

Елена Викторовна Рюмина: Экологический фактор развития человеческого потенциала

Вопросы статистике, 2014. 6. sz. 34–36.

Az emberi potenciál fogalmát mindeztáig nem határozták meg pontosan. Egyedül a fogalom bevezetésének célja világos: túltekinteni az társadalmi fejlődés céljainak tisztán gazdasági tényezőin, és azon,

hogyan a népeiséget pusztán a munka szemszögéből szemléljük. A fogalom tartalma még nem teljesen világos, ugyanakkor – ahogy az lenni szokott – megjelent a formális konstrukciója; már 1990-től használatos az emberi fejlettségi index (Human Development Index, HDI). Ez a mutató azonban nem veszi számításba az ökológiai tényezőket. Ez azzal magyarázható, hogy a környezet nem a népesség jellemzője, hanem a létezésének feltétele, mely azonban erősen meghatározza az emberi fejlődést. A bekövetkező ökológiai kár emberi és technológiai tényezőktől is függ, ezért a HDI egyik (például az iskolázottság szintjét kifejező) összetevője érvényesíthetné a lakosság kultúrájának színvonalát, az ország ökológiai nevelésének helyzetét.

További ajánlás, hogy a GDP egy lakosra jutó értékét változtassa a HDI-ben a környezeti állapot, hiszen felmérhetők az ország fontosabb szennyező forrásai. Ahol csúcstechnikát alkalmaznak, ott kisebb a károsodás esélye, és az emberi potenciál fejlettsége is összefügg az ilyen „tisztább” jövedelemtermelés súlyával.

Az országok HDI-értékében eszerint nem a GDP egy főre jutó értéke a megfelelő összetevő, hanem az olyan korrigált érték, amely az ENSZ ajánlásának megfelelően csökkenti a jövedelem számított értékét a természeti erőforrásokban okozott minőségromlás, valamint a környezetszennyezésből eredő többletráfordítások becsült éves értékével. Gyakorlati példa szemlélteti az oroszországi földgáz kitermelés kártételét, amely a GDP-ben nagy súlyú, de az ajánlott ökológiai alapú korrekció a HDI összetevőjét is lényegesen csökkenti. Az ilyen termelés emberi potenciálja sokkal kisebb, mint például a főváros csúcstechnikát alkalmazó ágazataiban.

A termelés okozhat környezeti károkat, ezek felszámolásának ráfordításait is célszerű figyelembe venni az emberi potenciál alakulásában. Az ilyen elszámolások egyik megközelítése az állományadatokkal számol (úgynevezett stock mutató például a népesség várható élettartama vagy a felhalmozott tudás) a vizsgálat időpontjában. A létrehozott jövedelem és a károk elszámolása viszont arra az időszakra vonatkozik, ahol az éves indexsorok a változást mérik.

Az országos teljesítmény a fontosabb földrajzi térségek szerinti bontással számítható ki. A bruttó regionális termék (GRP) mint területi mutató sorodik Oroszország egészének GDP-szintjéhez mérve. Az ENSZ-ajánlás az egy lakosra jutó GRP-mutatóra is alkalmazható, ahol a számítás levonja a

bruttó jövedelemből a nettó környezetterhelés becsült éves értékét. Itt a természeti erőforrásokból (például a földgáz kitermeléséből) származó jövedelmeket csökkentik az azzal okozott ökológiai károkkal és minőségromlással. Az így meghatározott úgynevezett nettó környezetterhelés a 2003. évi oroszországi GRP százalékában átlagosan 18,2% (ez a fajlagos környezeti kártétel). Ahol csúcstechnikát alkalmaznak (például Moszkvában), a kiigazított éves területi mutató eléri a GRP eredeti értékének 87%-át, míg a földgázlelőhelyeken (például a Nyenyeci körzetben) csak a 13%-ot.

A nyolcvan oroszországi földrajzi körzet korrigált HDI-je 0,561–1,00 aránnyal jellemezhető. Pontosan 1,00 az arány, ahol területi GDP eredeti értékét nem csökkentik a környezeti ráfordításokkal, minőségromlással, viszont kiugróan nagy a csökkenés például az említett Nyenyeci körzetben. A HDI lényegében az emberi potenciált, a lakosság lehetőségeit hasonlítja össze, így a nagyobb (országos vagy körzeti) jövedelemtermelés elvileg nagyobb HDI-értékkel járna. Az ökológiai tényezőkkel végzett csökkentés azonban nemcsak a most élő nemzedék lehetőségeit fejezi ki, hanem a következő generációkét is.

A módszertan alapja, hogy a HDI tényezőjeként elszámolt jövedelmet csökkentik a várható ökológiai károk, helyreállítási költségek. Az fejeződik ki a korrekcióban, hogy hiányzik a tiszta termelés anyagi és emberi feltétele, ez pedig kisebb lehetőséget ad a jólét javítására akár országosan, akár a vizsgált körzetekben. Több változatot ajánlanak az emberi potenciál meghatározására; bármelyiket is választják, elkerülhetetlen az ökológiai tényezők alapján korrigált (GDP- vagy GRP-) jövedelem elszámolása.

TÁRGYSZAVAK: emberi potenciál, ökológiai tényezők, Human Development Index, Oroszország

BEDECS ÉVA

Társadalom

54/2015

Színre lép egy folyóirat: Sociology of Development (Fejlesztésszociológia)

URL: <http://www.jstor.org/stable/10.1525/sod.2015.1.issue-1>

Új, negyedévente jelentkező nemzetközi folyóirat indult 2015 márciusában a fejlesztés tág értelemben vett szociológiájának művelésére a University of